

List otwarty kulturoznawców i badaczy kultury do Ministry Nauki i Szkolnictwa Wyższego, prof. dr hab. Leny Kolarskiej-Bobińskiej

Szanowna Pani Ministro,

My, niżej podpisani, polscy intelektualiści, badacze i badaczki kultury pragniemy wyrazić solidarność z sygnatariuszami listu w obronie filozofii z 30 grudnia 2013 roku oraz listu otwartego polskich starożytników z 23 stycznia 2014 roku. Podobnie jak oni nie zgadzamy się na sposób, w jaki humanistyka i nauki społeczne zostały potraktowane w procesie reformowania nauki i szkolnictwa wyższego. Wprowadzone zmiany nie uwzględniają w ogóle specyfiki funkcjonowania różnych dziedzin i dyscyplin naukowych. Humanistyka znacznie różni się od nauk ścisłych i przyrodniczych zarówno pod względem kryteriów oceny jej wyników czy parametrów właściwej jej "innowacyjności", jak również jej społecznej roli. Jako humaniści i humanistki rzadko lub zgoła nigdy nie współpracujemy z biznesem, a nasze badania nie przekładają się bezpośrednio na wzrost PKB. Jednak wiedza, którą gromadzimy i przekazujemy studentom, ma podstawowe znaczenie dla funkcjonowania sfery publicznej oraz dla poziomu debat, jakie się w niej toczą. To właśnie tam, w dyskursie publicznym, "aplikowane" są nasze badania dotyczące takich kwestii, jak pamięć kulturowa, partycypacja w życiu społecznym, rozumienie obrazów i tekstów różnych kultur, komunikacja, tożsamość czy przyczyny zmiany społecznej. Uważamy, że w demokratycznym państwie nikt nie powinien wątpić w wartość dobrze funkcjonującej sfery publicznej. Dlatego domagamy się, aby władze demokratycznego państwa doceniły nasz wkład w jej kształtowanie, zamiast oczekiwać od nas dostosowania się za wszelką cenę do reguł gry dyktowanych przez gospodarkę i rynek pracy. Polsce potrzebni są nie tylko wykształceni pracownicy, ale również kulturowo kompetentni obywatele.

Reformy tak, ale też zrozumienie funkcjonowania studiów

Nie jesteśmy przeciwni zmienianiu, reformowaniu i unowocześnianiu polskiej nauki i szkolnictwa wyższego, od urzędników państwowych oczekujemy jednak lepszego zrozumienia sposobu ich funkcjonowania. Bez wątpienia możemy wiele się nauczyć, obserwując rozwiązania z innych krajów, aby stosować je później w Polsce. Wprowadzone zmiany w fatalny sposób łączą jednak najgorsze cechy systemu anglosaskiego oraz kontynentalnego. Z tego pierwszego zaczerpnięto przede wszystkim nacisk na konkurencyjność naukowców i przedsiębiorczość w zdobywaniu środków, z drugiego - rozrastającą się biurokrację i system formalnej ewaluacji. Zapomniano, że w świecie anglosaskim w zamian za wieczną niepewność uzyskuje się wolność od zbytniego zbiurokratyzowania, a w kontynentalnym konieczność poddania się administracyjnemu nadzorowi rekompensowana jest dużą stabilnością zatrudnienia i wysokim poziomem strukturalnych dotacji na działalność badawczą. Polskie władze z niezrozumiałych dla nas powodów postanowiły zafundować nam mariaż bezwzględnej konkurencji oraz wszechobecnej biurokracji. Jest to sposób na zniszczenie polskiej nauki, a nie na uczynienie jej bardziej innowacyjną.

Odpłatność za drugi kierunek studiów to zły pomysł

Fatalnym rozwiązaniem jest również, w naszej ocenie, wprowadzenie odpłatności za drugi kierunek studiów. Jest to decyzja trudna do uzasadnienia w jakikolwiek merytoryczny sposób. Uderza ona szczególnie mocno w humanistykę oraz nauki społeczne, i to nie tylko z powodu ograniczenia

napływu studentów. W tych obszarach wiedzy dominującym paradygmatem jest przekraczanie podziałów dyscyplinarnych na rzecz podejścia nazywanego inter-, multi-, trans- czy unidyscyplinarnym. Nakaz ograniczenia studiów do jednego kierunku pod sankcją kary pieniężnej - tak bowiem w praktyce wygląda ten przepis - jest dla humanistyki i nauk społecznych wysoce szkodliwy, ponieważ godzi w ich najbardziej nowatorskie formy aktywności. Jest to szczególnie odczuwalne w przypadku badania kultury. Polskie kulturoznawstwo zarówno w warstwie metodologicznej, jak i instytucjonalnej, ma bogate i niejednorodne korzenie. Łączy przedstawicieli różnych specjalności i dyscyplin naukowych: antropologów, filozofów, filologów, teatrologów, socjologów, filmoznawców, historyków. Wspólny cel - badanie szeroko rozumianej kultury symbolicznej i materialnej - wymaga ciągłego poszukiwania nowych perspektyw naukowych umożliwiających zrozumienie różnorodnych zjawisk społecznych - od opery, poprzez sport, aż po gospodarkę. Wybitni XX-wieczni polscy badacze i badaczki kultury o światowej renomie - np. Stanisław Brzozowski, Bronisław Malinowski, Florian Znaniecki, Stefan Czarnowski, Maria Ossowska, Jerzy Grotowski czy Leszek Kołakowski - wywodzili się z różnych dziedzin humanistyki; to, co ich łączyło, to odrzucenie starych paradygmatów i otwarte podejście do badanych zagadnień. Polska humanistyka i nauki społeczne były interdyscyplinarne wiele dekad, zanim samo to pojęcie stało się popularne. W imię ich dalszego rozwoju domagamy się jak najszybszego odejścia od zakazu bezpłatnego studiowania więcej niż jednego kierunku, ponieważ przepis ten uderza w najbardziej ambitnych studentów i najbardziej nowatorskie inicjatywy naukowe. Podobnie jak koledzy i koleżanki zajmujący się filozofią oraz filologią klasyczną dostrzegamy zagrożenie, jakie odpłatność za studiowanie na drugim kierunku stanowi dla jednostek prowadzących studia humanistyczno-społeczne. Jest dla nas niezrozumiałe, dlaczego władze państwowe wprowadzają regulacje równie szkodliwe dla państwowych uczelni w sytuacji, kiedy równocześnie uderza w nie niż demograficzny. Od władz tych oczekujemy działań przyczyniających się do ochrony dobra wspólnego, jakim jest darmowa edukacja oferowana przez publiczne szkoły wyższe.

Zmienić sposób finansowania szkół wyższych

Ostatnia kwestia, na którą pragniemy zwrócić uwagę, to konieczność zmiany sposobu finansowania szkół wyższych. Są one placówkami nie tylko dydaktycznymi, lecz także badawczymi. Ich pracowników rozlicza się przede wszystkim z działalności naukowej - konferencje, publikacje, projekty badawcze - tymczasem tworzy im się warunki materialne tylko i wyłącznie do pracy dydaktycznej (tak jest w każdym razie w naukach humanistycznych i społecznych). Na prowadzenie badań nie ma pieniędzy i każdy naukowiec musi szukać ich sobie sam. Nie jest to dobre rozwiązanie. System grantowy jest potrzebny i powinien być rozwijany, nie może być jednak uznany za jedyny, a nawet nie za główny filar działalności badawczej. Z racji ich krótkookresowej perspektywy, granty nie powinny być podstawą codziennego funkcjonowania instytucji naukowych (wymagających długoterminowej strategii badawczej), ale stanowić uzupełnienie ich strukturalnego finansowania. Dlatego domagamy się takiej zmiany mechanizmów finansowania instytucji naukowo-dydaktycznych, która uwzględni ich aktywność badawczą, pozwalając im na sprawne funkcjonowanie niezależnie od zmiennych koniunktur systemu grantowego i demograficznych huśtawek. Jednocześnie deklarujemy gotowość udziału w pracach zmierzających do wypracowania lepszych od obecnie obowiązujących regulacji funkcjonowania polskiej nauki i szkolnictwa wyższego.

* List podpisali (w porządku alfabetycznym):

Dr hab. Bogdan Banasiak (kierownik Zakładu Teorii Kultury Katedry Mediów i Kultury Audiowizualnej, Uniwersytet Łódzki)

Dr hab. Janusz Barański (Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

Dr Roman Batko (Instytut Spraw Publicznych, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

Dr hab. Stefan Bednarek (dyrektor Instytutu Kulturoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski)

Dr hab. Ewa Bińczyk (Instytutu Filozofii, Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu)

Prof. dr hab. Michał Buchowski (dyrektor Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Prof. dr hab. Wojciech Burszta (kierownik Katedry Antropologii Kultury, Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie)

Dr hab. Dariusz Czaja (Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

Prof. dr hab. Przemysław Czapliński (Instytut Filologii Polskiej, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Dr hab. Ewa Domańska (Instytut Historii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Dr hab. Wojciech Dudzik (kierownik Zakładu Teatru i Widowisk, Instytut Kultury Polskiej, Uniwersytet Warszawski)

Dr Zofia Dworakowska (kierowniczką Zespołu Animacji Kultury, Instytut Kultury Polskiej, Uniwersytet Warszawski)

Prof. dr hab. Grzegorz Dziamski (Instytut Kulturoznawstwa, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Dr Mirosław Filiciak (dyrektor Instytutu Kulturoznawstwa, Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie)

Prof. dr hab. Wiesław Godzic (kierownik Katedry Medioznawstwa, Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie)

Prof. dr hab. Marian Golka (Instytut Socjologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Prof. dr hab. Hanna Gosk (kierownik Pracowni Antropologicznych Problemów Literatury, Instytut Literatury Polskiej, Uniwersytet Warszawski)

Prof. dr hab. Andrzej Gwóźdź (kierownik Zakładu Filmoznawstwa i Wiedzy o Mediach, Uniwersytet Śląski w Katowicach)

Prof. dr hab. Bohdan Jałowicki (kierownik Katedry Studiów Lokalnych i Regionalnych, Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie)

Prof. dr hab. Ryszard Kluszczyński (Kierownik Zakładu Mediów Elektronicznych, Katedra Mediów i Kultury Audiowizualnej, Uniwersytet Łódzki)

Prof. dr hab. Leszek Kolankiewicz (dyrektor Ośrodka Kultury Polskiej, Université de Paris-Sorbonne)

Prof. dr hab. Monika Kostera (kierowniczką Katedry Systemów Zarządzania, Wydział Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego)

Dr hab. Beata Kowalska (Instytut Socjologii, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

Dr Justyna Kowalska-Leder (kierownik Zakładu Historii Kultury, Instytut Kultury Polskiej, Uniwersytet Warszawski)

Prof. dr hab. Ewa Kosowska (kierownik Zakładu Teorii i Historii Kultury, Uniwersytet Śląski w Katowicach)

Prof. em dr hab. Małgorzata Książek-Czerwińska (Wydział Filologiczny, Uniwersytet Gdański)

Dr hab. Waldemar Kuligowski (Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Prof. em dr hab. Marcin Kula (emerytowany profesor Uniwersytetu Warszawskiego)

Dr Tomasz Kunz (Katedra Antropologii Literatury i Badań Kulturowych, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

Dr Iwona Kurz (wicedyrektor i kierownik Zakładu Filmu i Kultury Wizualnej, Instytut Kultury Polskiej, Uniwersytet Warszawski)

Dr Andrzej Leśniak (Wydział Zarządzania Kulturą Wizualną, Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie)

Dr hab. Krzysztof Loska (dyrektor Instytutu Sztuk Audiowizualnych, Uniwersytet Jagielloński)

Prof. dr hab. Tadeusz Lubelski (Instytut Sztuk Audiowizualnych, Uniwersytet Jagielloński)

Prof. dr hab. Zbigniew Majchrowski (Instytut Filologii Polskiej, Uniwersytet Gdański)

Dr Ewa Majewska (Institut für die Wissenschaften vom Menschen, Wiedeń)

Dr Paweł Majewski (wicedyrektor Instytutu Kultury Polskiej, Uniwersytet Warszawski)

Dr hab. Tomasz Majewski (Katedra Antropologii Literatury i Badań Kulturowych, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

Dr Piotr Marecki (Instytut Kultury, Uniwersytet Jagielloński)

Dr Adam Mazur (Katedra Fotografii, Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu)

Prof. em dr hab. Andrzej Mencwel (Instytut Kultury Polskiej, Uniwersytet Warszawski)

Dr Jakub Momro (Wydział Polonistyki, Uniwersytet Warszawski)

Dr Paweł Mościcki (Instytut Badań Literackich, Polska Akademia Nauk)

Dr Józef Mrozek (kierownik Zakładu Historii i Teorii Designu, Wydział Wzornictwa, Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie)

Prof. dr hab. Janusz Mucha (dziekan Wydziału Humanistycznego, Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie)

Prof. dr hab. Bogusław Nierenberg (prodziekan ds. finansowych Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie)

Dr Andrzej W. Nowak (Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Dr hab. Ewa Nowak (Z-ca dyrektora Instytutu Filozofii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu).

Prof. dr hab. Ryszard Nycz (kierownik Katedry Antropologii Literatury i Badań Kulturowych, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

Dr hab. Jacek Ostaszewski (dziekan Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

Prof. dr hab. Ewa Paczoska (dyrektorka Instytutu Literatury Polskiej, Uniwersytet Warszawski)

Dr hab. Zbigniew Pasek (Katedra Kulturoznawstwa i Filozofii, Wydział Humanistyczny, Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie)

Dr Włodzimierz Pessel (kierownik Pracowni Studiów Miejskich, Instytut Kultury Polskiej, Uniwersytet Warszawski)

Dr Krzysztof Pijarski (Katedra Fotografii, Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera w Łodzi)

Prof. dr hab. Piotr Piotrowski (Instytut Historii Sztuki, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Prof. dr hab. Andrzej Pitrus (Instytut Sztuk Audiowizualnych, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

Prof. dr hab. Marek Prejs (przewodniczący Rady Naukowej Instytutu Kultury Polskiej, Uniwersytet Warszawski)

Dr Tomasz Rakowski (Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej, Uniwersytet Warszawski)

Prof. dr hab. Ewa Rewers (kierownik Zakładu Kultury Miasta, Instytut Kulturoznawstwa, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu).

Dr hab. Paweł Rodak (dyrektor Instytutu Kultury Polskiej, Uniwersytet Warszawski)

Dr hab. Stanisław Rosiek (prodziekan ds. nauki Wydziału Filologicznego, Uniwersytet Gdański)

Dr hab. Tomasz Sikora (dyrektor Instytutu Religioznawstwa, Uniwersytet Jagielloński)

Dr hab. Anna Siwik (prorektor ds. studenckich Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie)

Dr hab. Andrzej Skrendo (Instytut Polonistyki i Kulturoznawstwa, Uniwersytet Szczeciński)

Prof. dr hab. Tadeusz Sławek (Katedra Literatury Porównawczej, Uniwersytet Śląski w Katowicach)

Dr hab. Jan Sowa (Katedra Antropologii Literatury i Badań Kulturowych, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

Dr hab. Iwona Sowińska (Instytut Kultury, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

Prof. em dr hab. Roch Sulima (Instytut Kultury Polskiej, Uniwersytet Warszawski)

Prof. dr hab. Andrzej Szahaj (dziekan Wydziału Humanistycznego, Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu)

Prof. dr hab. Marek Szczepański (Zakład Socjologii Rozwoju, Uniwersytet Śląski w Katowicach)

Prof. dr hab. Tomasz Szkudlarek (kierownik Zakładu Filozofii Wychowania i Studiów Kulturowych, Uniwersytet Gdański)

Prof. em dr hab. Małgorzata Szpakowska (Instytut Kultury Polskiej, Uniwersytet Warszawski)

Milada Ślizińska (Wydział Sztuki Mediów, Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie)

Prof. dr hab. Paweł Śpiewak (Instytut Socjologii, Uniwersytet Warszawski, dyrektor Żydowskiego Instytutu Historycznego)

Prof. dr hab. Elżbieta Tarkowska (Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie)

Dr Alek Tarkowski (dyrektor Centrum Cyfrowego Projekt: Polska)

Prof. dr hab. Teresa Walas (Katedra Antropologii Literatury i Badań Kulturowych, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

Prof. dr hab. Piotr Wilczek (Wydział "Artes Liberales", Uniwersytet Warszawski)

Prof. dr hab. Eugeniusz Wilk (kierownik Katedry Mediów Audiowizualnych, Instytut Sztuk Audiowizualnych, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

Dr Krzysztof Wolański (Wielokulturowe Liceum Humanistyczne im. Jacka Kuronia w Warszawie)

Dr Marta Zimniak-Hańajko (kierowniczka Zakładu Kultury Współczesnej, Instytut Kultury Polskiej, Uniwersytet Warszawski)